

רשימת ספרי "בן מלך" שיצאו לאור עד עתה:

- חתומות
- ספרי העמק והחוכמות
- מי ב'הגמיה - נלות ונאולה
- ימים נדירים
- חתומות
- חתומות
- מי הפרים
- הודו של סס
- בעניני מצוות המדיניות
- שמקורו
- תמונת עמך
- שיר השירים
- שבת קודש
- מרת מבנין
- שמענו עונה
- ענינים כשי' ובחלכה
- זמרת שבי'
- קטלוג הקלטות שיעורים
- ראשית ח"א - חמאי
- מבוא, בראשית-נח
- בראשית ח"ב - יד
- קריאת
- בראשית ח"ג - ורא-והי'
- שמות ח"א - שמות-בשלח
- שמות ח"ב - מאמר מבוא
- חתומות
- שנת ח"ג - ורומה-קורו
- וקראת-א' וקראת-ב' עמ"ק
- וקראת ח"ב - אח"כ-בחושי
- מכתב ח"א - במדבר-שנה
- במדבר ח"ב - חודש-סני
- דברים ח"א - ח"ב-דעה
- דברים ח"ג - ששטי' וזאת הברכה

תנן להשיג: mechonbennelch@gmail.com
 בארצ'ב נתן להשיג: ארצ'ב נתן להשיג
 sales@yefenofbooks.com | Warehouse: 8482450220

פרשת תזריע

מכאן ולהבא בלבד. ודבר זה הוא פלא גדול, שלא מציינו כדוגמתו בשום דין מדיני האיסור וההיתר או הטומאה והטהרה, והרבה נתקשו המפרשים ליתן טעם לדברים. וכתב במשך חכמה כאן: 'ענין הנגעים שנמסרו לאהרן הכהן, הוא מסתרי התורה אשר הטומאה והטהרה תלוי בכהן'.

ובמקומו הארכנו לבאר שהצרעת אינה כטומאה בעלמא וגם אינה כמחלה בלבד, אלא הוא אות של נזיפה ונידוי מאת ה', ומטעם זה דינו הוא לישב בדרך מחוץ למחנה, כענין שמצינו בצרעת מרים שנאמר בה (במדבר יב, יז) "הלא תכלם שבעת ימים

אדם כי יהיה בעור בשרו שאת או ספחת וגו' והוא אל אהרן הכהן או אל אחד מבניו הכהנים (יג, ב)

גזירת הכתוב היא שאין טומאת נגעים וטהרתן אלא על פי כהן (רש"י). ולא שההלכה מוכרעת על פי דעת הכהן, אלא שעצם הטומאה והטהרה נקבע על פיו, כדאיתא במשנה (נגעים פ"ג מ"א): הכל כשרים לראות את הנגעים, אלא שהטומאה והטהרה בידי כהן, אומרים לו אמור טמא והוא אומר טמא, אמור טהור והוא אומר טהור. ובספרא (תזריע א, ט-י): והוא אל אהרן וכו' ומנין לרבות כל ישראל תלמוד לומר 'או אל אחד'. אם סופינו לרבות כל ישראל מה תלמוד לומר או אל אחד מבניו הכהנים, אלא ללמד שאין טומאה וטהרה אל מפי כהן, הא כיצד, חכם שבישראל רואה את הנגעים ואומר לכהן אעפ"י [שהוא] שוטה אמור טמא והוא אומר טמא, אמור טהור והוא אומר טהור.

בגליון

פרשת תזריע

ביאורי פסוקים..... עמוד 1

בעניינא דיומא

קרנן פסח - קרנן הברית - קרנן ה'... עמוד 6

יסוד וגדר איסור חמץ..... עמוד 9

פרנס השבוע

עץ חיים היא למחזיקים בה

הוצאות הדפסת גליון זה נודבו לזיכוי הרבים ע"י ידידנו הנכבד מחשובי אברכי קהילתנו מתומכי מכוננו

החפץ בעילום שמו

זכות הפצת אור תורתו הבהירה של רבינו בעל הבן מלך תעמוד לו ולמשפוחתו להתברך בכל הברכות האמורות למחזיקי התורה לראות ברכה והצלחה בכל אשר יפנו

להנצחת ותרומות "פרנס השבוע" החדוש "אפשר להתקשר לטלפון מס' 054-8422488

יו"ל ע"י מכון 'כתבי בן מלך'

לתרומות והנצחות נא לפנות ל: 054-8422488

לקבלת העלון במייל, ניתן להצטרף בכתובת
mechonbenmelech@gmail.com

כתובת המכון: אוהב ישראל 1/9, ביתר עילית

לתגובות והערות נא לפנות ל: 052-7616048

לקהל שוחרי תורת ה'בן מלך' ואוהבי התורה בכל מקום שהם

הננו בזה בקריאה של חיבה לשוחרי התורה,
להיות שותפים וידידים איתנים למפעל הכביר של מכוננו
להפיץ על פני תבל את אורו המיוחד והבהיר בתורה של
מורנו ורבינו בעל ה'בן מלך' זצוק"ל

ולתמוך בבית היוצר 'מכון כתבי בן מלך', אשר אך ורק מכוחו יוצאים לאור
כל גנוי תורתו של רבינו ושיעוריו המרובים, כאשר זכינו לראות את הכרכים
הרבים נדפסים ויוצאים לאור עולם, ופתחו אופקים חדשים בפני כלל שוחרי
התורה

מהררי ציון יוצאת הקריאה, בואו לעזרת ה' בגבורים, המשימה הגדולה עדיין
לא הושלמה ודורשת משאבים רבים מדי חודש בחדשו.

נא זכו והצטרפו להימנות למצווה חשובה זו של הרבצת והפצת אור התורה
לזכות את הרבים, הטו שכסם וטלו חלק במשימה הגדולה

פנו עתה להנהלת המכון והצטרפו למשפחת התורמים והמנויים

לדבר המצווה הגדולה הנתונה בידינו

באין מענה השאירו הודעתכם ונשוב אליכם בהקדם

בשורה טובה למבקשי ה'

ניתן להאזין לשיעורי רבינו זצוק"ל בקו השיעורים

'קו בן מלך'

03-3077354

ישנה אפשרות לבחור במאגר הממוחשב ולהאזין לשיעורים

בפרשת השבוע ובענייני דיומא

שמעו ותחי נפשכם

וידו רצון שנוכח להגדיל תורה ולהאדירה

מכון כתבי בן מלך
התנלה

הודעה חשובה ומשמחת לתורמי המכון

ניתן לקבל החזר מס

על תרומות למכון בגובה של

עד 35% מערך התרומה

לפי סעיף 46

- ספרים
- למעדי השנה
- סדרת ספרים
- ביאורים ופירושים
- על המורה הנסיון הורה
- ספרים
- על הש"ס
- ספר
- המת והחובב
- ביאור סוחר
- ספר
- אמנה ומחון
- מגאן
- תורת הדעת
- אמרים
- תורה ודעת

הנצחות תורמים

קו בן מלך
03-3077354

מיתגיה מכון

סניפים 94 מקות סימון

עבודת המענה בבית מוסד
לשמוק סיקוריו רבני
מחולקים לפי נושאים
בכל התחומים

רשימת ספריו בן מלך
בתיבת המסמכים ברחבי העולם

מלפני התחלה: 054-8422488
כתובת: אוהב ישראל 1/9
ביתר עילית
קניית מוסד לפי סעיף 46
לתיבת הארית
mechonbenmelech@gmail.com

שער צהוב דק וטמא אותו הכהן נתק הוא (יג, כט-)

(ל)

נגע שבשיער נקרא 'נגע הנתק', שהוא מלשון ניתוק, היינו שבמקום הזה יש שינוי ממראה השיער כמי שהוא מנותק ומופרד. ונמצא ששם הנגע הוא על שם סיבת טומאתו, שלעומת הסדר הטבעי שכאן צריך לצמוח שיער רגיל הנה יש כאן מראה עמוק ובו שיער צהוב, הרי זהו צד המיתה שבשיער. אלא בעוד שבנגע העור שיער לבן הוא סימן לטומאת הנגע, הרי כאן שיער צהוב הוא הסימן לטומאתו.

ועוד שונה דין הנתק מדין הנגע, שבנגע הגוף אף אם אין בו שיער לבן שזהו סימן הטומאה, מכל מקום עדיין יש להסגיר את הנגע שבעת ימים, עד שתתברר הטהרה לגמרי, כדכתיב לעיל (פסוק ד), אמנם בנתק שבשיער, אם רק יש בו שיער שחור אין צריך הסגר בכלל, ככתוב (פסוק לא) "וכי יראה הכהן את נגע הנתק והנה אין מראהו עמוק מן העור ושער שחור אין בו והסגיר את נגע הנתק שבעת ימים", משמע שאם רק יש בו שיער שחור אין צריך כלום. ואף בסוף הענין אחרי שמטהר אותו הכהן, כתיב (פסוק לז) "ואם בעיני עמד הנתק ושער שחור צמח בו נרפא הנתק טהור הוא".

כמו כן, נגע שיש בו שיער לבן מטמא אע"פ שיש גם שיער שחור ביניהן (רמב"ם טומאת צרעת ב, ב), שלא כנתק שהוא מטמא רק אם יש בו לגמרי שיער צהוב אך אם יש בו שיער אחת של שחור כבר אינו מטמא כלל (רמב"ם שם ח, ב).

הביאור בזה, משום שכאן בנגע הנתק, עיקר טומאתו הוא על שום שהוא 'נתק' - שפירושו כאמור שהוא מנותק לגמרי מן השיער, וממילא כל שיש בו אפילו שיער אחת של שיער שחור, כבר אין להגדירו כמנותק וממילא מתבטל הימנו לגמרי גדר של 'נתק', כיון שעיקר השינוי צריך להיות במראה השיער, וכל שאין בו שינוי מובהק כבר אינו בתורת נתק. משא"כ בנגעי העור, שעיקר תורת הנגע שבו הוא לא מחמת השיער כי אם מחמת עצם שינוי מראה העור ובהירותו, ושינוי גוון השיער הוא רק תנאי הכוחה אלימתא שאכן יש כאן בשר מת, על כן גם אם מעורב בו מקצת שיער שחור טמא הוא, וכן גם כשעדיין אין בו שיער לבן כבר יש להסגירו שבעת ימים למבחן אם נגע הוא או לא. ושלא

תסגר שבעת ימים מחוץ למחנה". וזה גופא העונש שבו שיהא שנוא ומנודה מן הבריות, כטבע בעל צרעת שמרחיקים אותו מבני אדם.

ומעתה נראה שזהו הטעם שאין קביעת הטומאה הזו נעשית אלא על פי הכהן, שהוא נאמן ביתו של ה' והוא העומד על משמרת המקדש והמחנה, וכדרך שהכהנים הינם שלוחי דרחמנא לעבדו ולברך את העם בשם ה' - "לשרתו ולברך בשמו" - כן תפקידם לראות את הנגעים לטומאות ולטהר בשם ה'. ולכן אין הטומאה והטהרה נקבעת אלא במאמר פיו דווקא, כדרך שהנזיפה והנידוי אינם חלים אלא באמירה, ורק משעת האמירה והלאה [כדאשכחן בהלכות נידוי (עיין רמב"ם הל' תלמוד תורה ז, א, ב)].

ויש להוסיף שבאמת אין הכהן בא 'לברר' את המציאות גרידא, אלא שהוא קובע איך להתייחס למציאות זו, ולפיכך יתכן שגם כהן שאינו חכם יש בידו הכח לקבוע. כי אלמלי היה צריך כח של בירור, תמוה טובא גזירת הכתוב הזו שאפילו כהן שוטה יאמר טמא והוא טמא טהור והוא טהור.

והנה כל זה נכלל בלשון הכתוב (דברים יז, ח-ט) "כי יפלא ממך דבר למשפט בין דם לדם בין דין לדין ובין נגע לנגע וגו' ובאת אל הכהנים הלויים ואל השופט אשר יהיה בימים ההם, ודרשת והגידו לך את דבר המשפט". ולפי פשוטו מה שהזכיר 'הכהנים' מוסב על הנאמר 'בין נגע לנגע', כי הכהנים דייקא הם הממונים על הנגעים. ומהשוואת הכתוב זה אצל זה נראה שהוא על דרך מה שאנו מבארים במקום אחר בהגדרת כח 'בית דין', שכשהם דנים את האדם אינם כמבחרים בעלמא אלא הם מחייבים וקובעים את הדין, ולכן מצינו לפעמים שגם במוטעים הדין קיים, כגון בקידוש החדוש (ראש השנה כה.). אלא שלעומת ענייני משפט וממונות בהם אמרה התורה שהשופטים שבימך הם הקובעים את הדין וההלכה, הרי בענייני נגעים אמרה תורה שהכהן הוא הקובע את עצם דין הטומאה.

* * *

ואיש או אשה כי יהיה בו נגע בראש או בזקן... ובו

כנגעי נתק שבהם העדר השיער השחור הוא עצם סיבת הנגע ולא רק כתנאי וסימן, ולכן אם רק יש בו שיער שחור אחד כבר טהור הוא מיד.

* * *

בדד ישב מחוץ למחנה מושבו (יג, מו)

והיינו מחוץ לשלוש מחנות - שעליו לצאת הן ממחנה שכינה, והן ממחנה לוייה ואף ממחנה ישראל. חומרא שלא מצינו בשאר טמאים, שיש מהם שיוצאים ממחנה שכינה בלבד [-] טמא מת] או גם ממחנה לוייה [- זב] אך כולם רשאים להישאר ב'מחנה ישראל', ורק על המצורע לצאת לגמרי משלוש המחנות. ונאמר עליו 'בדד ישב' - שלא יהיו שאר טמאים יושבים עמו (רש"י).

והנה במדבר היו המשכן והחצר 'מחנה שכינה', וסביב למשכן במקום חניית הלויים היה 'מחנה לוייה', ומסביב להם כל המקום שחנו בו ישראל לשבטיהם ודגליהם היה 'מחנה ישראל'. אולם כשהגיעו לארץ ישראל, איתא בתוספתא (כלים א, יב): כשם שהיו במדבר שלש מחנות - מחנה שכינה מחנה לוייה מחנה ישראל - כך היו בירושלים; מפתח ירושלים ועד פתח הר הבית 'מחנה ישראל', מפתח הר הבית ועד שער ניקנור 'מחנה לוייה', משער ניקנור ולפנים 'מחנה שכינה'. והן הן קלעים שבמדבר.

מבואר שרק ירושלים היא מחנה ישראל, אבל כל הארץ ועריה אינן נחשבות 'מחנה ישראל', זולת ירושלים. וכן מבואר ברמב"ם (ביאת המקדש ג, ח). ולכאורה לפי זה על המצורעים להשתלח רק מירושלים ולא משאר ערי הארץ.

אמנם מפורש הוא במשנה כלים (א, ט): 'עייירות המוקפות חומה מקודשות ממנה [משאר ארץ ישראל], שמשלחים מתוכן את המצורעים', הרי שכל 'ערי החומה' שבארץ ישראל, אף שהן רחוקות מירושלים - המצורעים משתלחים משם. וקשה, שהרי מחוץ לירושלים הוי מחוץ למחנה ישראל, ומהיכא תיתי שעליו להשתלח גם משאר ערים שבארץ.

אלא שכבר ביאר הרמב"ם (ביאת המקדש שם), שבאמת חלוק הדין בין העשה לבין הלאו, שהאזהרה הכללית שיש על כל הטמאים "ולא יטמאו את

מחניהם אשר אני שוכן בתוכם" (במדבר ה, ג), איסור זה חל רק בירושלים אף לגבי מצורע, שאיסורו הוא רק במחנה ישראל, אך בנוסף לכך יש עליו ציווי מיוחד של 'בדד ישב מחוץ למחנה', ומצד ציווי זה עליו להשתלח מן כלל העיירות המוקפות חומה שבכל ארץ ישראל. ועיין עוד בפירוש הרמב"ם על משנה כלים שם (משנה ח).

ומבואר שיש שני דינים בשילוח המצורע מן המחנה, דין אחד הוא הלאו של 'ולא יטמאו את מחניהם', שיסודו במצות שילוח טמאים מהמחנות, והיינו מצד עיקר טומאתו כדי שלא יטמא את המחנה, והוא מדין קדושת המחנות המבואר בפסוק זה של 'וישלחו מן המחנה' וגו' (במדבר שם). ודין זה ישנו רק בירושלים. אמנם ישנו גדר נוסף שהוא מצד דיני הרחוקת המצורע, שיש עליו דין חיובי של נידוי ובדידות, והוא הדין האמור בכתוב כאן 'בדד ישב מחוץ למחנה מושבו', ומצד זה אסור לו להימצא בכל מקום מושבותיהם של ישראל. אלא שאמרו שהכוונה רק בערי חומה שבארץ ישראל, שהם המה מושבותיהם הקבועים של ישראל, ולא בערי החצרים אשר המה כמו 'שדה הארץ יחשב' כלשון הקרא (ויקרא כה, לא).

ובאמת הלכות קדושת מחנה ישראל לא נאמרו כלל בספר ויקרא, וכל עיקר דין זה נתחדש רק בספר במדבר העוסק בכלל קדושת מחנה ישראל החונים על דגלם, שם נאמר שיש חובת קדושה על כלל מחנה ישראל - 'וישלחו מן המחנה כל צרוע וכל זב וגו' ולא יטמאו את מחניהם אשר אני שוכן בתוכם" (במדבר ה, ג-ב), כלומר שקדושת השכינה הקיימת בתוך מחנה ישראל מחייבת שלא יהיו טמאים במחנה ישראל. וזה לא נאמר כלל בספר ויקרא, שהוא 'ספר המקדש', ומצד גדר קדושת 'המקדש' עיקר פגם הטומאה הוא במחנה השכינה בלבד שהמשכן בתוכו, כענין הכתוב להלן בפרשת מצורע (טו, לא) "ולא ימותו בטומאתם בטמאם את משכני אשר בתוכם".

ולפי זה מה שנאמר כאן בפרשת מצורע דין שילוח מצורע מן המחנה, אינו מצד הלכות טומאה של 'מחנות' שמקומה בספר במדבר כאמור, אלא מצד הדין החדש של 'בדד ישב', שאין יסודו מצד הלכות טומאה כי אם הלכות ניהוג המצורע מחמת

ריחוק ואבילות. [ועיין בחידושי הגר"ח (סטנסיל, אות עב) שכתב מעין זה - 'ואין זה דין שילוח מחנות משום טומאה, דאין שייך זה אלא למחנה ישראל ולא לעיירות המוקפות חומה, אלא הוא דין מחודש במצורע שיהא מושבו חוץ מחנה ואסור לבוא למחנה].

ונמצא שבירושלים שהיא גם 'עיר המוקפת חומה' וגם 'מחנה ישראל', המצורעים משתלחים ממנה מצד שני הטעמים - הן מדין 'כדד ישב' והן מדין 'ולא יטמאו את מחניהם'. [מאיידך יש לעיין במצורע שנכנס למחנה שכינה, שהוא בוודאי עובר על איסור 'ולא יטמאו את מחניהם אשר אני שוכן בתוכם', אכתי יש לדון האם עובר גם על איסור 'כדד ישב מחוץ למחנה מושבו', כיון שמחנה שכינה אינו מקום מושבם של ישראל].

וכל זה שביארנו הוא על פי דעת הרמב"ם, שאין קדושת 'מחנה ישראל' כי אם בירושלים, אך שיטת הר"ש בריש מסכת כלים (ז, א), שכל בתי ערי חומה בארץ ישראל יש להם דין 'מחנה ישראל', וזה לשונו שם: 'וקידש יהושע כל עיירות המוקפות חומה בקדושת מחנה ישראל'. וכן כתב הרא"ש שם [ועיין תוס' סנהדרין מב: ד"ה בית הסקילה].

ונראה בביאור המחלוקת של הרמב"ם והר"ש, שישוד קדושת כלל המחנות הכל נובע משום שהם מקיפים את מחנה השכינה, וכך אכן היה כשהיו ישראל חונים יחד לדגליהם במדבר, שהיו צמודים ומקיפים את אהל מועד, ובגין כך היה מקומם של כל שבטי ישראל קדוש בקדושת 'מחנה ישראל'.

אלא שנחלקו איד מתבטא דין זה בארץ ישראל, שהרמב"ם סבר כי מאחר שאין כל העיירות סמוכות וצמודות למחנה שכינה, שוב אין עליהם שם 'מחנה ישראל', ורק ירושלים עצמה שהיא צמודה למחנה לוי ומחנה שכינה, היא נחשבת 'מחנה ישראל' וחלים בה כל ההלכות של קדושת המחנות.

והר"ש סובר, שבאמת כל ארץ ישראל יש לה גדר מחנה ישראל, משום שכל הארץ נחשבת למקיפה וסובבת את מקום השכינה, ומתקיים בה האי דינא ד'סביב לאוהל מועד יחנו'. אלא שרק הערים המוקפות חומה יש להם שם 'מחנה', ולכן ערי הפרזות אף שהם חלק מהארץ אין להם גדר מחנה, שהרי הם כשדה הארץ.

ואולי מכאן היסוד למה שכתב רש"י בזבחים (נה. ד"ה טהור) לגבי מחנה ישראל במדבר - 'כל דגל בתוך אסיפת דגלו' (זבחים נה. ד"ה טהור). כלומר שרק בתוך אסיפת הדגל נקרא 'מחנה ישראל', ולא בשטח שבין דגל לדגל. ותמה עליו הרש"ש שם, וכתב שהוא חידוש גדול ולא ידעתי מאין לקח זה, דלכאורה כל דגליהם ביחד משמע שהוא מחנה ישראל.

ונראה שרש"י למד כן מהא דבארץ ישראל לא היה דין מחנה ישראל אלא בתוך בתי ערי חומה, ולא בשטח שבין עיר לעיר ובערי הפרזות, והיינו כאמור משום שאין גדר מחנה ישראל אלא בתוך יישוב העיקרי של ישראל ששם הוי 'מחנה'. [ועיין"ש בשפת אמת].

* * *

וראה הכהן אחרי הוכבס את הנגע והנה לא הפך הנגע את עינו והנגע לא פשה טמא הוא באש תשרפנו פחתת היא בקרחתו או בגבחתו (ג, נה)

בשונה מצרעת האדם, שאינה טמאה אלא כאשר פשה [-התפשט] הנגע לאחר ההסגר, אבל אם לא פשה הנגע, אף על פי שגם לא נתמעט אלא עמד בעינו - טהור הוא, אך בצרעת הבגד אינו כן, שאין הנגע טהור אלא אם נתמעט לאחר הסגרו, אבל אם לא נתמעט, אפילו אם גם לא פשה אלא עמד בעינו - טמא. נמצא שאותו הדבר שנחשב סיבה לטהרה בנגעי הגוף, היינו אם הנגע 'עמד בעיניו' אחרי שני ההסגרים, הרי בנגעי בגדים דבר זה בעצמו שהנגע 'עומד בעיניו' אחרי שני ההסגרים הוא סימן טומאה.

והנראה לבאר בזה, כי למרות שהנגע הוא ענין נסי מחוץ לגדרי הטבע, כפי שהאריכו המפרשים לבאר, ובמיוחד בנגעי בגדים שאין דרך הטבע להוליד בהם מראות חדשים מבלי סיבה הנראית לעין - מכל מקום היחס ההלכתי אל נגעי הבשר הוא כאל חולי, כמו שמצינו שתפס בהם הכתוב לשון חולי וריפוי - **נרפא הנתק (ג, לז)**; **א-ל נא רפא נא לה (במדבר יב, ג)**. גם תיבת 'נגע' עצמה פירושה מכה וחבורה - "עוד נגע אחד אביא על פרעה" (שמות יא, א), אולם בנגעי הבגדים, מאחר שאין מקום להתייחס אליהם כאל חולי משום שאינם מושפעים

והולך. משא"כ בגד שאין בו בעצמו שום כח טבעי של השתנות לכאן או לכאן, הרי עצם שינוי מראה הבגד נקרא נגע טמא, גם כשאינו פושה ומתגדל, שכן קיום הנגע מורה שהצבע החדש הנגוע קבע את מקומו פה.

ומאותו הטעם גם נשתנתה צרעת הבגד מצרעת האדם לענין טהרה, כי בעוד שהאדם נטהר מצרעתו כשנרפא הנגע או שקצצו, הרי שהבגד שהוחלט אין לו תקנה עולמית, ואף אם יקצצנו או אם יעלם הנגע כלא היה, אין הבגד נטהר ודינו לשריפה (עיי' חזו"א נגעים סימן א או א ג). והביאור בזה הוא, משום שכל מחלה נידונית לעולם כדבר חולף, ולכן אף לאחר שהוחלטה צרעתו ונטמא טומאה חמורה, עדיין צפוי הנגע להירפא בבוא העת, וכאשר נרפא נטהר, משום שמתחילת עניינו לא חלה עליו טומאה עולמית, אלא על משך תקופת החולי בלבד, הנתפס כדבר זמני. אולם הבגד שנשתנה צבעו - הרי כשם שאין דרך הטבע מביאתו לידי צרעת, כך אין מדרך הטבע שיטהר ממנה, ולכן כיון שהוחלט הבגד כבגד נגוע, הרי שהטומאה החלה עליו הינה טומאה עולמית, ושוב אין נזקקים לו ולמראה נגעו.

ממזגי החיים, על כן היחס אליהם הוא כאל שינוי המציאות, והבגד הנגוע נתפס כמי שנשתנה צבעו. הנה כי כן, גדר נגעי האדם הוא כגדר מחלת הגוף, וכדרך שכל החללים דרכם להתפשט ולהתרבות, וכל מחלה שאינה מתפשטת ומחמירה מהווה הדבר סימן לתחילת רפואתה - כך גם הנגע שבבשר האדם, אם הוא פושה ומתרבה, הריהו נגע טמא, אך אם עמד בעינו, אין זה אלא נגע שהולך ומתרפא ואינו טמא, וכלשון הכתוב (ג, לז) "ואם בעיניו עמד הנתק ושער שחור צמח בו - נרפא הנתק". אמנם נגעי בגדים שאינם מוגדרים כמחלה, אלא כמציאות שנשתנתה, הרי שאין הנגע צריך לפשות כדי להיקבע כטמא, אלא דיו שעמד בעינו ולא נתכהה, ואף לאחר שבעת ימים צבעו אינו דוהה, כדי להיחשב כנגע שקנה שביטה בבגד והוא טמא.

כך שבנגעי הגוף, אף אם שורש הנגע איננו דבר טבעי, אבל ההתייחסות היא ככזו. ואפשר שריפוי הנגע הוא לכולי עלמא מצד כוחות הגוף המתגברים על הנגע ומשנים אותו לכאן או לכאן, ולכן כל שהנגע עומד בעינו אות הוא כי הוא דבר המתרפא

בעניינא דיומא

קרבן פסח - קרבן הברית - קרבן ה'

מצוות להתעסק בהם כדי שיגאלו, שנאמר (שם ז) 'ואת ערום ועריה' ונתן להם שתי מצוות, דם פסח, ודם מילה שמלו באותו הלילה, שנאמר 'מתבוססת בדמייך' (שם) בשני דמים, ואומר (זכריה ט, יא) 'גם את בדם בריתך שלחתי אסיריך מבור אין מים בו' (מכילתא בא פרישה ה, מובא ברש"י יב, ו).

הנה מבואר שמעיקרו ניתן קרבן זה עבור גאולתן של ישראל, ואף שהקרבן נקרא 'פסח' על שם החמלה וההצלה שפסח ה' על בני ישראל במצרים, זו היתה תוצאה שבאה על ידי זכות המצוה והעבודה לפני ה', אולם מהות הקרבן הוא עבודה לה'. ומשמעות ותוכן קרבן פסח הוא לבטא בו תחילת הכניסה של ישראל למצוות וקבלת התפקיד של עובדי ה'.

קרבן פסח - קרבן הכניסה לעבודת ה'

'ויאמר ה' אל משה ואל אהרן בארץ מצרים לאמר. החודש הזה לכם ראש חדשים ראשון הוא לכם לחדשי השנה. דברו אל כל עדת ישראל לאמר בעשור לחודש הזה, ויקחו להם איש שה לבית אבות שה לבית וגו' והיה לכם למשמרת עד ארבעה עשר יום לחודש הזה ושחטו אותו כל קהל עדת ישראל בין הערבים. ולקחו מן הדם ונתנו על שתי המזוזות ועל המשקוף על הבתים אשר יאכלו אתו בהם' (שמות יב, א-ז).

ואיתא במכילתא - 'היה רבי מתיא בן חרש אומר, הרי הוא אומר (יחזקאל טז, ח) ואעבור עליך ואראך והנה עתך עת דודים, הגיעה שבועה שנשבעתי לאברהם שאגאל את בניו, ולא היו בידם

כלומר שאין הכוונה שנבחרה אחת מהמצוות, בכדי שיהא בידם זכות מצוה כלשהי, אלא קבעה תורה שיקיימו מצוה זו של 'קרבן פסח', משום שהיא מבטאת בעצם מהותה את כללות המחוייבות וההשתעבדות של היהודי לתפקיד עבודת ה'. וזהו תוכנו ועניינו של קרבן זה, קרבן המסמל כניסה לעבודת ה'.

והנה כתיב 'את ה' האמרת וגו', ואחר כך 'וה' האמירך' (דברים כו, יח). כי כך הוא כל סדר מבנה היחס של הקב"ה ועם ישראל, שבאותה מידה שהם מייחדים עצמם לעסוק בכבודו כך הקב"ה בוחר בהם ומרומם אותם.

וכן מבואר הרבה בספרים שבכללי הקשר בין הקב"ה לכנסת ישראל, בהכרח שתבוא תחילה 'אתערותא דלתתא', וכנגד זה זוכים 'לאתערותא דלעילא'. ולכן היה נצרך שיפעלו הם תחילה מעשים של מצוות ועבודה לה', וזה היה עניינו של קרבן פסח. שציווה הקב"ה שיחלו הם לעסוק בפעולה של עבודת ה', כי גאולתם היתה מותנית בכך שהם יתקורבו מצידם לעבודתו יתברך. ומיד כאשר הקריבו את פסחיהם והסבו בסעודת הזבח, אף הקב"ה מיהר לגאלם ולקחתם להיות עמו.

וכשם שבאותה שעה היה בקרבן פסח ביטוי לכניסה הראשונה לעבודת ה', כמו כן לעולם עצם מהותו של קרבן פסח היינו קרבן המבטא את המחוייבות לתפקיד של עבודת ה', וגם בפסח דורות הוא בא לשם ביטוי זה, כלומר שאנו שוב מחדשים את קבלת עול עבודתו יתברך בכל שנה ושנה.

חובת פסח בכל שנה - חידוש הברית

וכן עולה מלשון הכתוב בהמשך הפרשה שבו נאמרה חובת פסח דורות - 'ושמרתם את הדבר הזה לחק לך ולבניך עד עולם. והיה כי תבואו אל הארץ אשר יתן ה' לכם כאשר דיבר, ושמרתם את העבודה הזאת. והיה כי יאמרו אליכם בניכם, מה העבודה הזאת לכם. ואמרתם זבח פסח הוא לה', אשר פסח על בתי בני ישראל במצרים, בנגפו את מצרים ואת בתינו הציל, ויקוד העם וישתחוו' (יב, כה-כז).

ובהתבוננות בעומק פשוטו של מקרא בפרשה

זו משמע, כי יסודו של פסח דורות אינו רק לשום זכר בעלמא לפסח מצרים, שכן כאשר הכתוב מצוה לדורות הבאים 'ושמרתם את הדבר הזה' ו'את העבודה הזאת' - משמע לשוב ולעשות את 'העבודה הזאת' דייקא, ולא זכרון לה.

כלומר שמצוה אחת היא הן לשעתה והן לדורות, שכדרך שנצטוו ישראל בדור ההוא לעשות פסח לה', כך נצטוו אף לדורותיהם, לעשות את העבודה הזאת מידי שנה בשנה.

פסח על שום שפסח - על מצות האכילה לדורות

אמנם לכאורה לשון ההגדה משמע שעיקר קרבן הפסח בא לזכר הנס, 'פסח שהיו אבותינו אוכלים בזמן שבית המקדש קיים על שום מה - על שום שפסח הקדוש ברוך הוא על בתי אבותינו במצרים'. לשון 'על שום מה' - 'על שום שפסח הקב"ה על בתי אבותינו במצרים' - מורה לכאורה כי 'זכר הנס' הוא עיקר טעמה של מצות הפסח, כי על שם אותו הענין שפסח הקב"ה וכו', אנו עושים כיום את העבודה הזאת.

אלא הנראה בזה, כי שאלת 'על שום מה' שבהגדה של פסח, אינה מתייחסת לשחיטת קרבן הפסח ועשייתו, אלא לאכילת הקרבן בלבד בפסח דורות, 'פסח שהיו אוכלים' ולא 'פסח שהיו עושים'. אבל עצם עבודת קרבן הפסח, שחיטתו והקרבתו לפני ה', אינה נעשית בתורת זכרון, אלא עיקר מצוה היא הנוהגת לדורות, ומשמשת לאותה תכלית ששימשה אז ביציאת מצרים.

והנה אף שהאכילה לדורות יש בה גם מטרה עצמית כביטוי והוראת קשר וידידות עם ה'. אולם בעיקרה היא סעודת שמחה והודאה על הנס, ומצד זה האכילה יש בה זכרון למאורע הנס. כאשר אנו אוכלים מאותו זבח שאכלנו ממנו לקראת היציאה ממצרים. וכדוגמת שאר ענייני האכילה בלילה ההוא - המצות והמרור המהוים זכר לנס, אף אכילת בשר הפסח באותו לילה עניינו לזכר הנס.

'החודש הזה לכם' הוא השורש לחובת קרבן פסח

ובמקו"א הרחבנו בטעם הדבר שפרשה זו של מצות קרבן פסח פותחת במצות 'החודש הזה לכם ראש חדשים', שלכאורה הוא ענין בפני עצמו.

הפסח 'קרבן ה', כמו שנאמר במצות קרבן פסח בפרשת בהעלותך דכתיב 'ויהיו אנשים אשר היו טמאים לנפש' אדם וטענו אותם האנשים - 'למה נגרע לבלתי הקריב את קרבן ה' במועדו בתוך בני ישראל' (במדבר ט, ז).

והנה צריך ביאור מה טענה היא זו, 'למה נגרע', והרי היו טמאים ואונס רחמנא פטריה, והרבה אונסים יש לבני אדם שמחמתם מפסידיים מצוות וקרבנות.

אמנם סברת טענתם נעוצה בלשון הדברים שאמרו - 'למה נגרע לבלתי הקריב את קרבן ה' במועדו', כלומר, טענתם היתה משום שהוא 'קרבן ה' דייקא, שלא רצו להפסיד קרבן חשוב זה המבטא את קבלת מלכות ה' עלינו.

יתירה מזו מצינו דאיתא בגמרא (בכמה מקומות) שהפסח הוא 'קרבן ציבור' לגבי כמה הלכות. ואף שכל בית אבות מביא שה לבית, והיחידים המנויים מביאים אותו, הרי זה בכדי שיהיה בכדי אכילה לכל אחד ואחד, אבל ביסודו הפסח הוא קרבן ציבור. כלומר שקרבן פסח הוא קרבן הברית של עם ישראל כולו, וכדכתיב 'כל עדת ישראל יעשו אותו' (יב, מז), וכאמור על ידי קרבן זה עם ישראל כולו מכתירים את ה' כאלוקיהם ומקבלים את עול מלכותו לעבדו.

ולכן טענו אותם האנשים אשר היו טמאים, כיצד יתכן הדבר שמחמת היותם טמאים ביום הזה, שיהיו מופקעים ממצוה יסודית השייכת לכל אחד מכלל ישראל, אשר בזה מקבל האדם על עצמו להיות שותף לתפקיד של העבודה של כלל ישראל. ובה מתאים הלשון 'למה נגרע', שאינם רוצים להיות מופקעים מהכלל ולהיות פורשים מן הציבור.

ולא זו בלבד שטענתם נכתבה בתורה אלא אכן נתקבלו דבריהם לפני ה', וניתנה להם האפשרות להקריב קרבן זה בחודש השני.

ועצם האפשרות לכך לעשותו בחודש השני מוכיחה את האמור, שאילו היה כל עניינו של קרבן פסח רק בכדי לזכור הנס שהיה בט"ו ניסן, מה מקום יש לעשותו ביום אחר בשנה שאינו יום המאורע. אלא שכאמור הקרבן בעצמותו הוא 'קרבן ה' שיסודו קרבן שמבטא קבלת מלכות ה' עלינו.

ועל פי דברינו עתה יתבאר בתוספת הבנה, שמכיון שנעשים עתה עם לה', לכן מוטל עליהם בשעה זו לעבוד את ה' כביטוי להתחלת תפקידם, והיינו על ידי הקרבת קרבן פסח, שקרבן זה בא להורות על כניסת ישראל לעבודת ה'.

כלומר, שאין מהות הקרבן תלויה דווקא במאורעות יציאת מצרים, אלא עבור עצם הדבר שמתחיל הסדר של מציאות עם ישראל. ואף אילו לא היינו משועבדים במצרים, אלא שהיינו נעשים לעם ה' בלי ניסים ונפלאות ובלי פסיחה על הבתים, גם אז ההתחלה שלנו כעם וכניסתנו להיות עם ה' היתה באופן כזה, על ידי הקרבת קרבן המבטא את כניסתנו לעבודתו יתברך.

וכן בכל שנה בהגיע חודש זה שהוא הראשון למניינינו, ציוותה תורה להקריב קרבן זה לה', להורות שלרגל השנה החדשה אנו מחדשים שוב את תפקידנו, שכאמור עניינו של הקרבן הוא, לבטא בכל שנה מחדש שאנו מקבלים עלינו שוב את עול מלכות ה' לעבדו ולהקריב קרבנות לפניו.

קבלת מלכותו במצרים - בהקרבת קרבן פסח

נמצא אפוא שהפסח הוא 'קרבן הברית' הכרותה בין ה' לישראל, שבזה קיבלו ישראל את מלכותו יתברך עליהם והתחייבו להיות עם עובדי ה', ותמורת זאת, ה' מבטיח להם לדאוג לכל צרכיהם, להגן עליהם ולגאלם ולספק כל הנצרך להם.

ונראה שזה מה שאמרו במכילתא בפרשת עשרת הדברות על הפסוק אנכי ה' אלוך אשר הוצאתיך מארץ מצרים - 'אני הוא שקיבלתם מלכותי עליכם במצרים, אמרו לו הן. כשם שקיבלתם מלכותי קבלו גרותי' (על פסוק 'לא יהיה לך').

כלומר שכבר בעת יציאת מצרים לפני קבלת התורה, כבר היה שלב של 'קבלת מלכותו'. והיה זה במה שהקריבו קרבן פסח. [אמנם מכיון שהגאולה והפסיחה על הבתים היתה מותנית בקבלה זו, אין זה נקרא 'קבלת מלכותו ברצון', אולם בקריעת ים סוף נתחזק הדבר ביותר, כלשון התפילה בערבית - 'ומלכותו 'ברצון' קיבלו עליהם'].

קרבן הברית - קרבן ה'

עוד מצינו יסוד לדברים אלו, בכך שנקרא

וזה הטעם שהטילה תורה עונש כרת למי שלא הביא קרבן פסח, משום שהוא קרבן שעם ישראל מבטא בו קבלת עבודתו לה', לכן המבטלו חייב כרת, כיון שזמולזל בברית עם ה' וקבלת עול עבודתו יתברך, וכלשון הכתוב - 'ונכרתה הנפש ההוא מעמיה, כי קרבן ה' לא הקריב במועדו חטאו ישא האיש ההוא' (במדבר ט-ג). הנה מודגש בפסוק של עונש הכרת שהטעם הוא משום שהוא לא הקריב את 'קרבן ה'.

ואכן נאמר עונש זה דווקא בפרשה זו ב'בהעלותך', והיינו משום שבפרשה זו מבואר חיוב הקרבן מגדר קרבן העבודה, ומאותו ענין שניתן להם פסח שני, כאמור.

והוא כדרך שיש עונש כרת על ביטול מצות מילה, כי אכן קרבן הפסח כמוהו כמצות מילה, ששניהם מהוים אבני היסוד בברית הכרותה בין ישראל לה', והמבטלם אינו נידון כמבטל מצוה משאר המצוות, אלא כמי שמתנער לחלוטין ומוציא את עצמו מכלל הברית, ופורק מעליו עול מלכותו ועבודתו יתברך.

יסוד וגדר איסור חמץ

חמץ בפסח אינו מאכל מתועב

בטעם איסור חמץ התלבטו מאד המפרשים, ובפרט במה שהחמירה בו תורה כל כך עד כדי שאסרה ב'בל יראה ובל ימצא'. ונתנו טעמי רמזים, ונתקשו מאד לבארו על פי הפשט.

והנה טעם אכילת המצה הרי מפורש בקרא - 'שבעת ימים תאכל עליו מצות לחם עוני כי בחפזון יצאת מארץ מצרים, למען תזכור את יום צאתך מארץ מצרים כל ימי חיך' (דברים טז, ג).

ובהגדה של פסח מבואר שהוראת המצה היא הגאולה והחפזון שמיהר ה' לגאלנו. אך זה אינו מספיק לאסור את החמץ. כי מה עוולה נמצא בחמץ, וכי משום שבחג זה נבחר להיות מאכלנו המצה, יחול על החמץ שם תיעוב ומיאוס. וכי יעלה על הדעת שביום הכיפורים, נעשים כל המאכלים מאכלי תועבה ושיקוצים. [ואם איסורו הוא משום שיש בו תיעוב ומיאוס, איך הותר לאכלו כל ימות השנה].

ועיין מה שכתב באברבנאל שתמה - 'מי יגלה לי טעמו של איסור חמץ'. ועי"ש שמביא הטעם שרומזו החמץ ליצר הרע. ומפורסם לשון הרדב"ז בתשובתו (סימן תתקע"ז) שלא מצא טעם אחר בהלכה להחמיר כל כך במציאה וחיפוש וביעור רק מה שרומזו ליצה"ר. וראה לשון החיד"א - 'בשאר מצוות יש בה בכל אחד טעם כעיקר לפי הפשט, אבל במצות חמץ הפשט שלה הוא הרמז'. ומביא

את דברי הרדב"ז הנ"ל. וכתב - 'ענין לנוכח יביטו שהרב ז"ל פשפש ולא מצא טעם לחומרות חמץ אשר החמירה התורה ורז"ל טפי משאר איסורין על פי הפשט והדין, והוצרך לסמוך עצמו על הרמז וכו' ונמצא שהרמז של חמץ הוא הפשט וכו'.

איסור חמץ חלק ממצות חג המצות

ואמנם בלשונות פסוקי התורה, נראה בבירור, כי אין טעם איסור חמץ נפרד ממצות אכילת מצה. והכל אחד. כי כל ענין החג הוא חג המצות, ועל ידי זה מציינים את הגאולה והחפזון. אמנם כדי לעשות ימי אכילת מצה, אין די באכילת מצה, כי אכילת מצה יחד עם חמץ, אין בה הוראה כי המצה הוא מאכלנו. וכל הדגשת היות הימים הללו חג המצות בא גם על ידי אי אכילת החמץ, כי הגדר של החג הוא כי 'לחם מאכלם של ישראל' יהיה רק מצה.

ולפי זה נמצא שאיסור אכילת חמץ, אינו כאיסורי אכילה של תיעוב ואיסור. והטעם לחומר איסור אכילת חמץ היינו כי [מי שאינו מקיים המ"ע של אכילת מצה, אינו עוקר ב'קום ועשה' את המציאות של חג המצות רק ב'שב ואל תעשה'. וגם עדיין חוגג הוא את חג המצות, על ידי זה שאינו אוכל חמץ. אמנם] האוכל חמץ עוקר בידיים את מהות היום שהוא חג המצות. וגם שובר כליל את חג המצות [כי אפילו אם יאכל גם מצה, כבר אין זה חג המצות שהרי כל ימות השנה אוכלים חמץ ומצה]. ומכיון שאינו חוגג כלל את חג המצות,

מוכיח בזה כי אינו שייך לכלל ישראל, וכלשון ההגדה - 'אילו היה שם לא היה נגאל'. ולכן ענוש כרת 'ונכרת מעמיו', כלומר שהוא מנותק וכרות מעם ישראל.

ענוש כרת על המבטל קרבן פסח ואוכל חמץ

כל יסוד עניינו של כלל ישראל שנעשה לעם ה', התחיל מציאת מצרים. ומי שאינו מכיר בגדולת וחשיבות הענין של הגאולה ובקשר הנשגב שנתהווה אז בין הקב"ה לישראל, ומזלזל בכך עד שאינו רואה ענין לציין זאת ולשמוח על כך, אדם כזה, הנו מנותק מכל המהות של כלל ישראל, הוא בוגד בעמו ומלכו, ונכרת מעמיו. וכמו מי שלא הקריב קרבן פסח, שענוש כרת משום שאינו מחשיב את קרבן הברית עם ה', ונמצא ששני העניינים של חג הפסח יש עליהם ענוש כרת, הן הנמנע מהקרבת קרבן פסח והן המחלל את חג המצות.

אולם מי שלא אכל מצה בליל פסח, אף שעבר על מ"ע, מ"מ עדיין לא עקר וביטל את חג המצות מכל וכל. כי המציאות שהמאכל של האדם הוא מצה, מתקיים גם אם אינו אוכל מצה. כי עדיין קיימת בכח, הקביעות שאם יאכל יהיה מאכלו מצה.

וכמו שנתבאר דעיקר המצוה של חג המצות היא, שאם יבא לאכול פת יאכל אותו כמצה. ולכן גם מי שלא אכל מצה בלילה ראשונה, הגם שחיסר מ"ע, ולא הוכיח במעשיו כי מאכלו הוא מצה. אך עם זאת אינו ענוש כרת, כי לא הוכיח את ההיפך מזה. [שעדיין הוא שייך לחג המצות כיון שגמר בדעתו, שאם יבא לאכילת פת יאכל מצה. ואף אם לא גמר בדעתו כן, הרי לא עקר זאת על ידי מעשה. וגם יש לומר שכיון שכלל ישראל גמרו בדעתם שמאכלם בפת יהיה עתה מצה, הרי גם הוא נחשב [ככלל זה].

אבל אם אכל חמץ, גם אם יאכל כל היום מצה. כבר עקר שם חג המצות ממנו, שהרי 'בכל הלילות אנו אוכלים חמץ ומצה'.

איסור בל יראה ובל ימצא

וכמו כן גם איסור בל יראה ובל ימצא, אין זה מצד רוב תיעובו ושיקוצו שעל כן חמור כל כך

איסורו שאפילו לא יהו אותו בבית. אלא הוא נובע מאותו גדר עצמו של איסור אכילת חמץ, שהוא בכדי שימים אלו יהיו ימי 'חג המצות' שהמאכלים של האדם יהיו רק מצה. ומשום כך אם ימצאו מאכלי חמץ בביתו, הרי יתפרש הדבר שהוא מחשיב אותם כמאכליו בימים אלו. כי מאחר שדברי החמץ הינם מאכלים בעצם מציאותם, אזי אם מקיימם בביתו הרי הם כאילו עומדים לרשותו כמאכליו. ולכן הקפידה התורה שהחמץ כלל לא יהיה בבית, ולא יחשב שום חמץ כמאכלו. וזה הטעם שהתירה תורה לקיים בביתו חמץ של עכו"ם ושל גבוה, דמאחר שאינם של ישראל, אין הדבר מתפרש שהחמץ הוא 'מאכלו של ישראל'.

ראיות לגדר איסור החמץ

איתא בגמרא - 'אמר רב אחא בר יעקב לעולם רבי יהודה היא ויליף שאור דאכילה משאור דראייה, מה שאור דראייה שלך אי אתה רואה אבל אתה רואה של אחרים ושל גבוה, אף שאור דאכילה שלך אי אתה אוכל אבל אתה אוכל של אחרים ושל גבוה' (פסחים כט.).

ואף שבגמרא דידן הדר ביה מהאי סברא, הנה בירושלמי (פסחים פ"ב ה"ב) איכא מ"ד דס"ל שחמץ של גוי מותר בפסח, (עיי"ש במפרשים).

מ"מ נתבאר בזה דבר פלא, דיתכן שיהיה מותר לאכול חמץ בפסח, אם החמץ הוא של עכו"ם.

ומוכח מזה שאין טעם איסור החמץ, מחמת שבמהותו הוא משוקץ ומאוס. כי לפי זה אין לחלק בין חמץ של נכרי לחמץ של ישראל. אלא וודאי כאשר נתבאר דהטעם לאיסור אכילת חמץ הוא משום שכשמאכלו חמץ הוא סתירה וחילול לחג המצות. ומשום כך יש מקום לומר דאכילת חמץ של עכו"ם וגבוה, עדיין אינה מוכיחה כל כך שהחמץ הוא לחם מאכלו. ולפיכך אין זה סתירה ועקירה של אכילת מצה של ימי חג המצות.

דעת רבי יוסי הגלילי שחמץ מותר בהנאה

עוד יש להוכיח מדברי רבי יוסי הגלילי בברייתא. דהנה באיסור הנאה מחמץ נחלקו תנאים וקאמר התם - 'רבי יוסי הגלילי אומר תמה על עצמך, היאך חמץ אסור בהנאה כל שבעה. ופרש"י

ואדרבה, הוא מוכיח בזה, שעבורו, חמץ אינו יתר מעצי הסקה או מאכל לבהמה. ולכן תמה רבי יוסי הגלילי 'היאך חמץ אסור בהנאה'.

בסברת חכמים שחמץ אסור בהנאה

ובאמת סברת חכמים היא אשר צריכה ביאור, אלא שמקרא הוא דילפי להו.

אמנם אפשר לומר בזה סברא דקה, דהא שהתורה אסרה החמץ בהנאה, היינו שמכיון שהחמץ מצד עצמו הוא מאכל, וכך היא מציאותו בעיני האדם כל השנה. משום כך בעומק הרגשת נפש האדם, הרי אף כאשר הוא משתמש בחמץ שימוש שאינו של אכילה. הרי הוא נתפס ונחשב כפי שהוא מצד עצם עמידתו, דהיינו חפץ של מאכל, ועל ידי שמשתמש בו בכל דרך שהיא, הרי הוא מתייחס אליו ומרוצה בקיומו, ומאחר שעצם קיומו הוא מאכל, הוי כאילו הוא עומד עבורו כ'מאכל'. ועדיין צ"ע, וכמאמר רבי יוסי הגלילי 'תמה על עצמך'.

בדין כופת שאור, ביטול חמץ, וחמץ בתערובת

ובדברים אלו יתבאר מה שאמרו בגמרא (פסחים מה:): שכופת שאור שיחדה לשיבה אינו עובר עליה. אע"פ שראויה לאכילה. לפי מה שביארנו שכל מהות איסור החמץ הוא רק בהחשבתו כמאכל. לכן אם יחדו לשיבה ועשאו ככסא בטלה ממנו תואר לחם ומאכל, ומעתה חמץ זה אינו עומד לאכילה אלא הוא מיועד לשיבה.

והנה גם מזה מוכח, שאין איסור שהיית החמץ מחמת מהותו המשוקצת והמתועבת, אלא כדי לקיים את מצות חג המצות. ולכן כל כמה שאין החמץ נחשב כמאכלו, שוב לא איכפת לן בשהייתו.

התורה והכרעה לידינו הנעלים
שנטלו חלק בהוצאות גיליון זה

ברכת מזל טוב לידינו הנכבד, מחשובי אברכי קהילתנו
הרב **שמואל בר"פ קרישבסקי** שליט"א
לרגל נישואי הבן עב"ג למזל"ט

'אפילו בתוך המועד קאמר דמותר בהנאה, וקא מתמה אהני דאסרי' (שם כח:).

ותמהו על כך במפרשים, דהא הני תנאי ילפי מקראי איסור הנאה של חמץ ומה יש לתמוה עליהם. והרבה פעמים נחלקו תנאים בלפנותא דקראי, ומה הוא הביטוי 'תמה אני עליכם'.

ועוד צריך להבין את עצם תמיהתו. דהא קא חזינן בכל התורה, דבאיסורים איכא ג' מדרגות, זה למעלה מזה. איסור אכילה, וחמור ממנו איסור הנאה, וחמור יותר איסור ההחזקה ברשותו. ואם כן, הרי דברים קל וחומר אם נאסר החמץ באיסור בל יראה ובל ימצא, כל שכן שיהא אסור בהנאה.

ודברי רבי יוסי 'תמה על עצמך היאך חמץ אסור בהנאה כל שבעה', נפלאים המה מאתנו. דלכאורה אדרבה התמיהה היא עליו ולא על חכמים, אשר נוסף על זה שאסרוהו מקראי, הרי כן צריך להיות גם מן הדין והסברא.

אמנם לפי מהלך הדברים אשר נתבאר במהות איסור חמץ, יתבארו הדברים שפיר. כי אילו היה טעם איסור חמץ מחמת היותו משוקץ ומתועב, הרי פשיטא דיש לו להיות אסור בהנאה, ק"ו ממה שאסור לשהותו. אך מאחר שכל ענין איסור החמץ הוא, בכדי לא לסתור את היות הזמן הזה - זמן אכילת מצות. וגם איסור השהיה בל יראה ובל ימצא, אין זה משום חומרת היותו תועבה ושקץ. אלא כאשר נתבאר שהטעם משום שעצם מציאות חמץ בביתו מוכיח כי מאכלו הוא חמץ, שהרי מחשיב אותו להחזיקו בביתו בין יתר מאכליו. ואם כן זה לא שייך לגבי איסור הנאה, כי בזה שהוא נהנה מהחמץ עדיין אין בה הוכחה שמאכלו הוא חמץ, אלא אדרבה הרי הוא משתמש בחמץ כתשמיש, ולא כמאכל.

ומבוארת שפיר טענת רבי יוסי הגלילי, 'תמה על עצמך היאך חמץ אסור בהנאה כל שבעה'. כלומר מאחר שכל איסור החמץ הוא כדי שלא יפגום ויסתור את 'חלות' הדין של חג המצות. על כן תמוה היאך ההנאה מן החמץ גורמת פגימה זו. וכי בזה שמאכיל החמץ לבהמתו או מסיקו תחת תבשילו, על ידי כך אחשביה לחמץ כמאכלו.

ניסן תשפ"ד

הננו להודיע לשוחרי תורת "בן מלך"
 כי במסגרת הההדרה המחודשת של כל ספרי בן מלך על המועדים,
 יצאה לאור מהדורה חדשה - מתוקנת מורחבת ומהודרת
 של ההגדה המבוקשת שאזלה מן השוק

הגדה של פסח - בן מלך

ההגדה אשר מאירה את סדר ליל הפסח באור חדש
 בו משובצים ביאורי ומאמרי רבינו בעל ה'בן מלך' זצוק"ל
 במקביל לכל מצוות והלכות סדר ליל פסח ועל כל נוסח ההגדה
 בתוספת כמה מעלות במהדורה החדשה

במהדורה זו

התוכן נערך מחדש בהגהה
 מדוקדקת והרבה הוספות

• עומד בסידור חדש בהידור ופאר רב
 כראוי לשולחן מלכים

• בסוף ההגדה נדפס שיר השירים
 עם ביאורי רבינו זצוק"ל
 ומעלות רבות נוספות כאשר תחזינה עיניכם

משכו וקחו לכם את אור חג הפסח

ניתן להשיג אצל הנציגים בקהילות
 וכן יופץ בעזרה בחנויות הספרים המובחרות

בברכת התורה
 הנהלת המכון

הפצה ראשית משנת הספר 0504123114 מיייל 5807093@gmail.com

ניתן להשיג את הספר בחנויות דלהלן: ירושלים: ספרי הישיבה - ליד מיר • גירסה - מול זכרון משה • ספרים וינקל - רח' עלי הכהן • אור החיים - רח' חבקוק • אור החיים - רח' בר אילן • בני ברק: אורייתא • גיטל • לנדון בית הספרים - בהגמון 64 • קליין - סאטמאר קדושת יו"ט • אשדוד: ספרי שרגא ארה"ב • ביגלאיזין בורו פארק

בית שלום
 ביטוחים
 לוצקין

בחסות

המעוניינים לתרום את הוצאות הגיליון לזיכוי הרבים,
 נא לפנות ל-054-8422488 או למייל mechonbenmelech@gmail.com